

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Германчука Сергія Михайловича

«Клініко-експериментальне обґрунтування ортопедичного лікування

захворювань тканин пародонта у хворих на цукровий діабет»

подану на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук

за спеціальністю 14.01.22 – “Стоматологія”

до спеціалізованої вченої ради Д 26.613.09 при Національній медичній

академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України

Актуальність обраної теми. Дисертаційна робота присвячена розробці концепції ортопедичного лікування хворих на цукровий діабет шляхом визначення характеру пато- і морфогенетичних змін тканин пародонта та клініко експериментального обґрунтування лікувально-профілактичних заходів із застосуванням ортопедичних конструкцій.

Висока поширеність цукрового діабету серед пацієнтів з захворюваннями тканин пародонта, постійно спонукає дослідників до розроблення нових методів профілактики і лікування цих захворювань з урахуванням основних патогенетичних чинників їх розвитку. Цукровий діабет, на думку дослідників, одна з найтяжчих системних хвороб, яка впливає на стан порожнини рота, при цьому зміни з боку щелепо-лицевої ділянки є множинними і залежать від рівня глікемічного контролю та тривалості захворювання.

Водночас, перебіг патологічного процесу в пародонті залежить не лише від декомпенсації діабету, а й визначається розвитком судинних та інфекційно-запальних ускладнень хвороби, на виникнення яких суттєво впливає наявність ортопедичних конструкцій у порожнині рота.

На нашу думку, актуальність даного науково-практичного дослідження, його наукова новизна і, особливо, безпосередня практична клінічна цінність, перш за все пов'язана з частотою виникнення вищезазначеної патології. Унаслідок наявності великої кількості патологічних змін у тканинах і органах

порожнини рота, пацієнти на цукровий діабет, потребують особливого підходу до ортопедичного стоматологічного лікування і подальшої реабілітації. Сучасна ортопедична стоматологія стрімко розвивається, пропонуючи нові клініко-технологічні методи і зубо-технічні матеріали в конструюванні зубних протезів для заміщення дефектів зубного ряду. Створення і застосування біосумісних із тканинами людського організму зубних протезів, які забезпечують оптимальний розподіл навантаження на тканини пародонта й індиферентність для слизової оболонки порожнини рота, особливо в пацієнтів з ослабленим пародонтом, до яких належать хворі на цукровий діабет, вибір конструкції зубного протеза залежно від конкретної клінічної ситуації, що обумовлює актуальність проведених автором досліджень, обґрунтованість мети та поставлених завдань.

Мета роботи полягає в підвищенні ефективності ортопедичного лікування хворих на цукровий діабет шляхом визначення характеру пато- і морфогенетичних змін тканин пародонта та клініко експериментального обґрунтування лікувально-профілактичних заходів із застосуванням ортопедичних конструкцій.

Для досягнення визначеної мети автором поставлені завдання у кількості 8.

Методики дослідження, що використані у роботі, адекватні поставленій меті та завданням, досить оригінальні, відносно нові та дозволяють об'єктивно оцінити результати проведеного лікування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом науково-дослідних робіт кафедри ортопедичної стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика «Сучасні методи реабілітації стоматологічних хворих із застосуванням ортопедичних конструкцій» (№ державної реєстрації 0117U002587). Автор є безпосереднім виконавцем фрагментів зазначених науково-дослідних робіт.

Наукова новизна отриманих результатів: За результатами проведених досліджень автором удосконалені діагностичні критерії та

патогенетичні механізми дистрофічно-деструктивних процесів зубо-щелепного апарату хворих на цукровий діабет різного віку і статі.

Встановлено морфофункціональні особливості та стан репаративних систем пародонта лабораторних тварин в експерименті. Доповнено наукові дані щодо динаміки структурної перебудови судин мікроциркуляторного русла тканин пародонта при цукровому діабеті.

Вивчено вплив ортопедичних конструкцій на стан тканин пародонту у хворих на цукровий діабет різного віку і статі. На основі результатів електроміографічного дослідження, автором виявлені функціональні зміни параметрів біоелектричної активності жувальних м'язів після проведеного лікування в залежності від типу ортопедичної конструкції, обраної для реабілітації. Проведено аналіз параметрів оклюзії на етапах реабілітації стоматологічних хворих. Розроблені показання до застосування індивідуалізованого комплексу лікувально-профілактичних заходів із застосуванням методів корекції метаболізму, біологічно індиферентних ортопедичних конструкцій та гігієнічного супроводу у хворих на цукровий діабет. Розроблена для заміщення дефектів зубних рядів ортопедична конструкція шинуючого типу та отриманий патент на корисну модель «Знімний протез шинуючого типу». Науково обґрунтований та удосконалений метод лікування захворювань тканин пародонта із застосуванням розробленої капи для утримання лікувальних речовин, на який отримано патент на корисну модель «Спосіб аплікації лікувальних речовин для профілактики рецесії ясен».

Розроблено ортопедична конструкція для дискретного навантаження на дентальний імплантат на етапах ортопедичної реабілітації хворих, отриманий патент на корисну модель «Штучна коронка з опорою на дентальний імплантат». Проведена оцінка ефективності використання етіопатогенетично обґрунтованих, лікувально-профілактичних комплексів корекції метаболізму у хворих на цукровий діабет та ефективність використання розробленої для заміщення дефектів зубних рядів ортопедичної конструкції шинуючого типу.

Практичне значення отриманих результатів. Впровадження в практичну діяльність розробленого індивідуалізованого комплексу лікувально-профілактичних заходів із застосуванням методів корекції метаболізму, біологічно індиферентних незнімних та знімних ортопедичних конструкцій, терапевтичного та гігієнічного супроводу дозволяє підвищити ефективності ортопедичного лікування хворих на цукровий діабет і підвищити рівень стоматологічного здоров'я населення України.

Застосування в клінічній практиці методу лікування захворювань тканин пародонта із застосуванням розробленого способу аплікації лікувальних речовин дозволяє підвищити ефективність застосування лікувально-профілактичних заходів як на етапах підготовки до протезування так і у разі підтримувальної терапії після фіксації ортопедичних конструкцій у порожнині рота. Впровадження в клінічну практику методики заміщення дефектів зубних рядів із застосуванням дентальної імплантації, яка передбачає дискретне навантаження на дентальний імплантат на етапах ортопедичної реабілітації хворих з малими дефектами зубних рядів дозволяє підвищити ефективність протезування та зменшити атрофічні процеси альвеолярної кістки.

Застосування розробленого знімного протезу шинуючого типу підвищує ступінь реабілітації хворих із захворюваннями тканин пародонта на тлі цукрового діабету і дозволяє зменшити кількість ускладнень при протезуванні дефектів зубних рядів знімними протезами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Сформульовані автором положення, висновки та практичні рекомендації достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення. При виконанні роботи дисертантом був вибраний методично вірний науковий підхід для вирішення поставлених задач.

Дисертант самостійно провів весь комплекс експериментальних, лабораторних та клінічних досліджень. Первинний матеріал повністю зібраний автором, а також виконана систематизація, статистичний та клініко-інформаційний аналіз, проліковані пацієнти, узагальнено виявлені у дослідженні закономірності. На основі виконаних безпосередньо автором лабораторних та клінічних досліджень написані усі розділи дисертації, сформульовано висновки та практичні рекомендації. У роботах, опублікованих у співавторстві, участь здобувача є визначальною.

Поглиблений аналіз використаних здобувачем об'єктових методів дослідження, як у експериментальних, так і клінічних дослідженнях, свідчить про їх сучасність, різноманітність, доцільність у застосуванні, високу інформативність та повну відповідність основної меті даного науково-прикладного дослідження запланованим завданням, що повністю забезпечило отримання найбільш обґрунтованих та достовірних даних.

Слід зазначити, що всі наукові положення, висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на результатах достатнього обсягу клінічних, спеціальних фізико-механічних, та статистичних методах дослідження, що забезпечило достовірність отриманих автором наукових результатів. Не викликає сумніву наукова новизна положень та сформульованих на їх основі висновків і практичних рекомендацій.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації представлені на симпозіумі «Иновационные методы ортопедической реабилитации стоматологических больных»; науково-практичній конференції з міжнародною участю «Ternopil dental summit»; Четвертому національному українському стоматологічному конгресі «Мультидисциплінарний підхід в діагностиці, лікуванні та профілактиці стоматологічних захворювань»; IV Międzynarodowej Konferencji Lekarzy Dentystow; конференції присвяченій 15-річчю Інституту стоматології в рамках Міжнародного стоматологічного конгресу; науково практичній конференції з міжнародною участю «Актуальна стоматологія. Наука, практика, педагогіка»; конференції молодих вчених

Інституту стоматології; Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної ортопедичної стоматології» присвяченій пам'яті Л.М. Мунтяна; науково-практичному симпозиумі «Інноваційні методи лікування в сучасній стоматології».

Впроваджено результати досліджень в навчальний процес на кафедрах ортопедичної стоматології та стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика; ортопедичної стоматології та ортодонції ПВНЗ «Київський медичний університет»; Харківського національного медичного університету; Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; Запорізького державного медичного університету, та у практику стоматологічних клінік «Доктор Левицький» м. Київ, «ЛІТ» м. Київ, університетського стоматологічного центру Харківського національного медичного університету м. Харків, стоматцентру «Університетський» м. Київ.

Публікації. За матеріалами дисертаційного дослідження автором опубліковано 35 наукових робіт, з них 23 статті (9 одноосібних), з яких 17 – у фахових наукових виданнях, рекомендованих МОН України, 4 статті у виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі «Scopus», 2 – у закордонних періодичних виданнях. 9 публікацій – засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 3 – додатково відображають матеріали дисертації, у тому числі 3 патенти України на корисну модель.

Структура дисертації та оцінка її змісту.

Дисертаційна робота Германчука Сергія Михайловича «Клініко-експериментальне обґрунтування ортопедичного лікування захворювань тканин пародонта у хворих на цукровий діабет» оформлена і побудована у повній відповідності з основними вимогами ДАК України і складається з титульного аркушу, анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, змісту роботи, переліку умовних позначень, вступу, огляду літератури, розділу «Матеріали та методи дослідження», 7 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження,

висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел літератури та додатків.

Дисертаційна робота написана українською мовою на 332 сторінках друкованого тексту, з яких 281 сторінка основного тексту. Список використаної літератури (258 джерел, з яких 122 кирилицею, 136 латиницею). Робота ілюстрована 95 рисунками, містить 63 таблицю, додатки склали 7 сторінок.

Оцінка змісту дисертації.

Вступ написаний згідно вимог «Порядку присудження наукових ступенів рекомендованих ДАК України», щодо дисертацій на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук, містить усі необхідні підрозділи, чітко визначену мету та завдання досліджень. Текст вступу розміщений на 11 сторінках.

Стосовно зауважень до вступу: на нашу думку необхідно було б скорегувати завдання, додавши згадування щодо порівняння результатів, тим більше, що в тексті відповідних розділів це порівняння має місце. Бажано було б додати ще й клініко-економічну ефективність запропонованих впроваджень та навести дані про отриману медичну ефективність запропонованих автором розробок, так звану доказову медицину. Інших зауважень немає.

Розділ 1. «Огляд літератури. Аналіз патологічних змін в порожнині роту при цукровому діабеті» представлений 46 сторінками принтерного тексту, вміщує 3 підрозділи. Перший присвячений аналізу проявів цукрового діабету в порожнині рота. Другий – особливостям клінічного перебігу і методи ортопедичного лікування захворювань тканин пародонта у хворих на цукровий діабет. Третій – ускладнення протезування у хворих на цукровий діабет.

Критична оцінка наявних у літературі даних дозволила автору визначити низку невирішених питань. Дослідження, направлені на оптимізацію протоколів протезування пацієнтів з супутнім цукровим діабетом

залишаються надзвичайно актуальними, оскільки спрямовані не лише на відновлення втрачених функціональних можливостей, але й на істотне підвищення якості життя пацієнтів. Стоматологи-ортопеди, обираючи конструкції зубних протезів для пацієнта з цукровим діабетом іноді недооцінюють стан пародонту у хворого. Актуальною є розробка комплексного підходу до стоматологічного протезування хворих з діабетом. Для виконання такого підходу необхідно розробити систему надання стоматологічної допомоги хворим на цукровий діабет, алгоритм діагностики і планування ортопедичного стоматологічного втручання з урахуванням імунного, соматичного і стоматологічного статусів.

Розділ написаний грамотно, послідовно та логічно. На підставі аналізу джерел літератури автор обґрунтовує актуальність та доцільність проведених досліджень. Завершується огляд літератури висновками стосовно подальших перспективних досліджень з вибраного напрямку. Слід зазначити, що даний розділ не перевищує 20% від загального обсягу основної частини.

Зауваження до розділу. Автором використана велика кількість джерел літератури, але в огляді літератури є поодинокі посилання на джерела, опубліковані більше 10 років тому, необхідно було б вказати більш сучасні джерела за даною тематикою. В кінці кожного підрозділу, за рекомендацією МОН, слід було б надати дуже стислі висновки, стосовно напрямків подальшого наукового дослідження.

Розділ 2. «Об'єкти та методи досліджень» написаний на 37 сторінках принтерного тексту, складається з 5 підрозділів, у яких висвітлені дані про матеріали та методи дослідження. На початку розділу надається загальна характеристика обстежених осіб, далі представлені клінічні та численні спеціальні методи дослідження. Також у розділі детально описані експериментальні методи дослідження з допомогою флуоресцентної електронної мікроскопії та статистичний аналіз отриманих результатів досліджень.

Використані методики наведені достатньо повно, послідовно. Загалом розділ справляє приємне враження, хоча до зауважень по цьому розділу можна було б віднести занадто ретельні подробиці методик лікувально-профілактичного комплексу та спеціальних досліджень. Також бажано було б побачити в цьому розділі більше інформації, стосовно особистої участі автора в кожному з досліджень.

Розділ 3. «Результати аналізу статистичних показників ортопедичної стоматологічної допомоги в Україні» викладений на 11 сторінках принтерного тексту. Для вирішення завдання дослідження щодо визначення показників стоматологічної допомоги, розповсюдженості та особливості клінічного перебігу часткової втрати зубів у хворих на цукровий діабет автором був проведений аналіз статистичних даних МОЗ України. Для аналізу обрані офіційно опубліковані статистичні дані Міністерства охорони здоров'я України, Центру медичної статистики МОЗ України та показники роботи медичної служби по Україні.

Аналіз надання ортопедичної стоматологічної допомоги дорослому населенню України засвідчив наявність змін кількісних показників зубного протезування як по роках, так і по регіонах. При проведенні порівняльного аналізу автором вивчалася динаміка виготовлення загальної кількості зубних протезів: мостоподібних протезів, знімних протезів, у тому числі бюгельних суцільнолитих, постійних шин і шинопротезів, одиночних коронок, штифтових зубів, вкладок, напівкоронок, у тому числі литих: металокераміки та фарфору.

Отримані результати свідчать наявність дефектів зубних рядів у 11,94% від загальної кількості обстежених із захворюваннями тканин пародонта зі зростанням при захворюваннях тканин пародонту на тлі цукрового діабету до 23,43% від загальної кількості обстежених, що доводить про поглиблені структурні патологічні зміни зубо-щелепної системи.

Розділ написаний вдало, зрозуміло, добре проілюстровано діаграмами. В кінці розділу приведено висновки. Зауважень і побажань до розділу немає.

Розділ 4. «Результати клінічних та лабораторних досліджень пацієнтів з дефектами зубних рядів при захворюваннях тканин пародонта» викладено на 49 сторінках принтерного тексту, складається з 6 підрозділів. В розділі приведено результати комплексного порівняльного аналізу статистичних показників ортопедичної стоматологічної допомоги в Україні. Згідно проведених автором досліджень з визначенням структури та поширеності дефектів зубних рядів верхньої та нижньої щелеп згідно класифікації Кеннеді та аналізом типу дефектів в залежності від кількості втрачених зубів обстежено 282 особи з інтактними зубними рядами та частковою втратою зубів, та особливості клінічного перебігу захворювань тканин пародонта, що потребують ортопедичних втручань.

У підрозділі особливості клінічного перебігу у хворих на генералізований пародонти, автором представлені результати клінічного, інструментального та параклінічного обстеження 168 хворих із захворюваннями тканин пародонта на тлі цукрового діабету, 83 хворих із захворюваннями тканин пародонта без діагностованої супутньої загальносоматичної патології та 31 практично здорових добровольця, прийнятих в якості контрольної групи. Для визначення стану стоматологічного здоров'я у обстеженого контингента був зроблений індексний аналіз гігієни та стану тканин пародонта.

Для вирішення завдань дослідження, автором проведена порівняльна оцінка біоелектричної активності жувальних м'язів у досліджувальних осіб для встановлення якісних та кількісних функціональних змін зубощелепної системи при захворюваннях тканин пародонта на тлі цукрового діабету та без виявленої загальносоматичної патології. Результати дослідження засвідчили, що в стані спокою біоелектрична активність реєструвалась у вигляді ізометричної лінії. Максимальне трьохсекундне вольове стиснення щелеп виражалось високоамплітудними коливаннями однієї величини, що засвідчує миттєве включення моторних одиниць. Після цього розслаблення м'язів характеризується швидким переходом до стану спокою.

Виходячи із завдань дослідження, автором вивчено функціональний стан та регуляторні механізми у хворих із захворюваннями тканин пародонта методом лазерної доплерівської флоуметрії, що констатувало: більш виражені функціональні зміни в діяльності зубощелепної системи; прогресивне зниження реактивності мікросудин зі збільшенням ступеня ураження пародонта, та зниження компенсаторно-приспосувальних можливостей системи мікроциркуляції; тенденцію до погіршення параметрів оклюзії в залежності від ступеня тяжкості патологічного, та збільшення часу дезоклюзії.

Використані методики наведені достатньо повно, послідовно. Загалом розділ справляє приємне враження, хоча до зауважень по цьому розділу можна було б віднести дуже детальний опис методик, які вже були описані у 2 розділі. Розділ об'ємний: 29 таблиць та 17 рисунків. На нашу думку підрозділ 4.1 доцільно об'єднати з 3 розділом. Але це не знижує значення наведеного матеріалу.

Розділ 5. «Патологічні зміни тканин пародонта при модельованому цукровому діабеті» викладений на 27 сторінках принтерного тексту, складається з 3 підрозділів, у яких за результатами аналізу морфологічних особливостей будови нижньої щелепи та тканин пародонту під впливом тівортіну та альфа-ліпону при модельованому цукровому діабеті, автором визначено вплив на резорбцію кісткової тканини. Однією з головних морфологічних змін у кістковій тканині було зменшення кількості остеоцитів та збільшення кількості макрофагів і остеокластів. Зміни клітинного складу альвеолярного відростка при діабеті на 30-у добу були статистично не значимі. На 60-й та 90-й дні дослідження відбулось статистично значне зменшення кількості остеоцитів та збільшення кількості остеобластів це призводить до виснаження адаптаційних можливостей і прогресування захворювань тканин пародонта. Резорбція кісткової тканини сприяє фіброзному перетворенню, котре в свою чергу знижує резервні сили пародонта.

Розділ добре проілюстровано малюнками. На прикінці даного розділу наведені, на нашу думку, досить об'ємні висновки, бажано їх зменшити за обсягом і віднести до підрозділів. У тексті розділу зустрічаються окремі технічні неточності. Інших зауважень і побажань до розділу немає.

Розділ 6. «Результати лікування пацієнтів із дефектами зубних рядів при захворюваннях тканин пародонта» викладений на 44 сторінках принтерного тексту та складається з 2 підрозділів у яких наведені особливості комплексного ортопедичного лікування хворих із захворюванням тканин пародонта. Результати аналізу проведених досліджень дозволили автору розкрити основні причинно-наслідкові зв'язки у патогенезі захворювань тканин пародонта у пацієнтів з дефектами зубних рядів як без діагностованої загальносоматичної патології, так і на тлі цукрового діабету у осіб різних вікових груп.

На заключному етапі дослідження на основі визначеного ступеню тяжкості захворювання тканин пародонту, виду дефекту зубних рядів, проведених морфологічних досліджень та індивідуального розробленого лікувально-профілактичного комплексу проведене лікування репрезентативного контингенту хворих різних вікових груп із застосуванням як загальноприйнятих методик, так і власних розробок автора.

Розділ добре ілюстрований схемами та графіками для наочності представленої інформації. Незважаючи на кількість матеріалу, розділ читається легко, зрозумілий, побудований логічно та практично не викликає нарікань, окрім наявності окремих стилістичних неточностей.

В якості зауваження до даного розділу слід зазначити, що в матеріалах розділу ми не знайшли чітко визначених показань до застосування кожного з індивідуалізованих алгоритмів комплексної реабілітації хворих на цукровий діабет. Також на нашу думку деякі дані, щодо методик дослідження, доцільно було б викласти в другому розділі.

Розділ «Аналіз та узагальнення результатів досліджень» викладений на 47 сторінках принтерного тексту і відображає основні положення

проведених досліджень. На підставі аналізу джерел літератури визначений достатньо високий рівень поширеності цукрового діабету серед населення України. Складність клінічної картини, значні морфологічні та функціональні зміни зубо-щелепної системи визначили направленість стоматологічних досліджень на пошук шляхів ефективного лікування та реабілітації хворих з даною патологією, що обумовило актуальність досліджень, обґрунтованість мети та поставлених завдань.

Розроблений дисертантом протез шинуючого типу необхідно використовувати для відновлення цілісності зубних рядів у пацієнтів із захворюваннями тканин пародонту на тлі цукрового діабету. Розроблений комплекс лікувально-профілактичних заходів із застосуванням методів корекції метаболізму, біологічно індиферентних ортопедичних конструкцій та гігієнічного супроводу у хворих на цукровий діабет довів свою клінічну ефективність при реабілітації хворих із захворюваннями тканин пародонту на тлі цукрового діабету. Найкращий ступінь функціональної реабілітації хворих на цукровий діабет визначено при відновленні дефектів зубних рядів незнімними конструкціями зубних протезів, а серед знімних найкращий

Результати проведеного комплексу клініко-лабораторних, експериментальних досліджень, засвідчують, про клінічну ефективність розроблених алгоритмів лікувально-профілактичних та реабілітаційних заходів, які забезпечують підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих на сахарний діабет та зменшення кількості клінічних ускладнень.

Розділ викладений послідовно, з використанням наукових досягнень і критичним співставленням власних результатів з наявними у спеціальній літературі. Зауважень до розділу немає.

Висновки і практичні рекомендації повністю віддзеркалюють усі отримані результати і цілком відповідають меті та запланованим завданням, об'єктивно аргументовані і мають важливе науково-практичне значення. Стосовно зауваження: не представлені акти провадження вище зазначеного

методу лікування. Самі додатки представлені списком публікацій здобувача за темою дисертації.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації.

Наукові положення і висновки дисертації є вірогідними, оскільки базуються на достатній кількості клінічного матеріалу та на результатах сучасних методів обстеження. Проаналізовані клінічні дані, результати математичних і статистичних досліджень. Вірогідність результатів підтверджена статистичною обробкою одержаних даних з використанням пакетів ліцензійних програм Microsoft Office 2007, Microsoft Excel XP та статистичного пакету «STATISTICA 6.1» фірми STATSOFT. Використані методики є адекватними до поставлених задач, демонструють сучасний методичний рівень досліджень. До обговорення залучена достатня кількість літератури.

Автореферат повністю відображають основні отримані результати досліджень дисертації. Суттєвих зауважень, як до викладу отриманих результатів, їх аналізу і запропонованих рекомендацій немає.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень щодо оформлення та змісту дисертації немає. Дисертація написана грамотною літературною мовою, ілюстрована діаграмами та рисунками. Текст дисертації послідовний та логічний.

Слід зазначити, що зроблені зауваження та недоліки не є принциповими, мають суто технічний характер та рекомендаційне спрямування, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Заключаючи наведене вище слід зазначити, що подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота виконана й оформлена на високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог ДАК України на теперішній час і безумовно заслуговує на позитивну оцінку.

Разом з цим у процесі рецензування роботи виникло ряд питань дискусійного характеру, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Чи проводили Ви шинування наявних зубів на етапах комплексного лікування захворювань тканин пародонта перед протезуванням?
2. Чи спостерігали Ви ускладнення у випадках заміщення дефектів зубних рядів із застосуванням дентальної імплантації?
3. Чи є протипоказання до застосування запропонованих Вами препаратів «Тівортін» та «Альфа-ліпон».

Заключення

Дисертаційна робота Германчука Сергія Михайловича «Клініко-експериментальне обґрунтування ортопедичного лікування захворювань тканин пародонта у хворих на цукровий діабет» є самостійною завершеною працею, в якій вирішено актуальну наукову проблему – клініко-експериментальне обґрунтування ортопедичного лікування захворювань тканин пародонта у хворих на цукровий діабет шляхом визначення характеру пато- і морфо-генетичних змін тканин пародонта та клініко-експериментальному обґрунтуванню лікувально-профілактичних заходів.

За своєю актуальністю, науковою новизною, практичним значенням і прикладною цінністю, дана дисертаційна робота цілком відповідає п. 10 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), які ставляться до докторських дисертацій, а її автор, Германчук Сергій Михайлович, безумовно заслуговує присудження наукового ступеню доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент
завідувач кафедри ортопедичної стоматології
Харківського національного медичного
університету МОЗ України,
доктор медичних наук, професор

І.В. Янішен